

Tanulmány

TUDOMÁNY, KÖZVÉLEMÉNY, MÉDIA – KUTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ¹

Fábri György

a filozófiai tudomány kandidátusa,
az MTA Kommunikációs és Tudománypolitikai Titkárság igazgatója
fabrigy@office.mta.hu

Az Akadémia tudománypolitikájának az elmúlt években meghatározó elemeivé váltak azok a kezdeményezések, amelyeket a tudomány és társadalmi-gazdasági környezete, ezen belül is a tudomány nyilvános kommunikációja területén indított. Az 1997 óta megrendezésre kerülő Magyar Tudomány Napja, a 2002 óta példátlan médiásikert hozó Mindentudás Egyeteme, a 2003-as World Science Forum, az Akadémia Klub működése, a sokasodó kulturális és művészeti rendezvények az MTA székházában, valamint az Akadémia vezetőinek szerepvállalása a gazdasági-társadalmi fórumokon jellemzik a tudománypolitikai nyitás folyamatát. Mindez összhangban áll a nemzetközi (európai uniós) tendenciákkal, amelyek, követve a legfejlettebb tudományos centrumok, elsősorban az USA példáját, a tudományos ismeretátadás médiumainak radikális bővülését, a professzionális kommunikációs programok térnyerését mutatják.

E törekvések elméleti megalapozását, konkrét cselekvési tervekkel történő támogatását, valamint hatásvizsgálatát tűzte ki célul az a kutatás, amelyet az MTA a MATÁV

Rt.-vel együttműködve rendelt meg 2004 februárjában. A kutatási program nagyban támaszkodott azokra az eredményekre, amelyeket a hasonló kérdésköröket feltáró nemzetközi (Eurobarometer), illetve korábbi hazai (Gallup-felmérés, Tamás Pál kutatásai, az MTA Kutatásszervezési Intézetének munkái, az MTA Filozófiai Kutatóintézetének programjai, Fehér Márta és Hronszky Imre munkássága, illetve Fábri György tudományos kommunikációs szakértői vizsgálatai) kutatások hoztak (az idevágó néhány tájékoztató irodalom adatait jelen tanulmány végén ismertetjük).

A többrétű célkitűzésnek megfelelően valósult meg a kutatási program, amely legfontosabb elemei:

- fókuszcsoportos és országos, reprezentatív mintán végzett kérdőíves felmérés a lakossági ismeretekről, véleményekről;
- a tudományos köztestületi tagság körében végrehajtott internetes lekérdezés;
- tudományszociológiai, tudományfilozófiai szakmai háttértanulmányok.

A kutatás keretében sor került négy fókuszcsoportos beszélgetésre, egy országos, ezerkétszáz fős, reprezentatív kérdőíves adatfelvételre, és a magyar kutatói körben,

¹ A kutatás alapján készített tanulmányok teljes szövege a Világosság 2004/7-8. számában jelent

a köztestület tagjai között egy e-mailos vizs-
szakúldésen alapuló adatfelvételre. A kuta-
tást Fábrí György (MTA) vezette, a kutatói
lekérdezést és elemzést Mosoniné Fried Judit
(MTA Kutatásszervezési Intézete) irányította.
Az adatfelvételt a Mímikri Közvélemény- és
Piackutató Társaság végezte (Kálmán Miklós
és Györgyi Zoltán vezetésével), az elemzés-
ben közreműködtek a Periszkóp Médiaku-
tató és az ELTE-MTA Kommunikációelméleti
Kutatócsoportjának munkatársai.

Jelen tájékoztató áttekintést tartalmaz azokról
a legfontosabb témakörökről, amelyek az em-
pirikus adatfelvétel elemzése nyomán körvo-
nalazódnak. Rövidesen sor kerül a kutatás
részletes szakmai tanulmányainak publikálá-
sára, valamint 2004 végén egy ösz-szegző
szakmai konferenciára is. Az alábbiakban
közölt adatok ezért vitaindítónak is tekinthetők,
s ez magának a kutatásnak is elsődleges
célkitűzése volt: a kutatói közösségben, a
döntéshozók, tudománypolitikusok és a
nyilvánosság számára is felvetni a tudomány
kommunikációjának legfontosabb kérdéseit.

I. Érdeklődés, ismeretek

1. A tudomány iránti érdeklődés

A kérdezettek négyfokú skálán jelölték meg
néhány nagy tevékenységi terület iránti érdek-

lődésüket. Az átlagos „osztályzatokat” te-
kintve öt kiemelt terület közül a *tudomány és
technika iránti érdeklődés a második helyre
került*, megelőzve ezzel a hazai viszonylatban
igencsak népszerű sportot is. A tudomány-
technika iránti érdeklődést csak a kulturális
kérdések iránti érdeklődés előzi meg.

Alakosság egyes csoportjaiban tapasztalható
érdektelenség a tudomány-technika kérdései
iránt általában nem kifejezetten ennek a
szakterületnek szól: gyakran párosul más
területek iránti érdektelenséggel is: a tuda-
mányos kérdések iránt egyáltalán nem érdek-
lődők 78 %-át a közgazdaság-pénzügyek
sem érdeklik, a korreláció a kultúra iránti
érdektelenséggel 44 %.

Az Eurobarometer adataival összevetve
nálunk a tudomány iránti érdeklődés sorrend-
jét tekintve eggyel magasabb helyre került,
mint az uniós országok egészében. De nem
is ez az igazi különbség, hanem az, hogy míg
a sport, a kultúra és a politika iránti érdeklődés
Magyarországon rendre alacsonyabb, mint az
EU egészében (a közgazdasági kérdések iránti
érdeklődés pedig közel azonos), addig a tuda-
mány-technika iránti érdeklődés 13 %-ponttal
előzi meg az Unió adatát.

Az informáltságot tekintve a tudomány
közel sem foglal el ilyen előkelő helyet: az
öt terület közül a negyedik. A tájékozottság

	Sport	Kultúra	Politika	Tudomány, technika	Közgazdaság, pénzügyek
Nem nagyon	31,1	11,7	34,6	19,6	33,1
2	19,1	19,0	27,5	21,8	27,7
3	26,4	41,0	23,7	33,7	23,6
Nagyon	23,3	28,2	14,0	24,5	14,9
Összes	99,9	99,9	99,8	99,7	99,3

1. táblázat • Mennyire érdeklik Önt a következő területek? (%)

	Sport	Kultúra	Politika	Tudomány, technika	Közgazdaság, pénzügyek
Jól	41,8	44,9	36,6	35,1	25,6
Rosszul	49,4	42,4	52,6	50,6	62,1
Összes	91,2	87,3	89,2	85,7	87,7

2. táblázat • Mennyire informált Ön a következő területeken? (%)

(ön)értékelése minden szakterület esetében alacsonyabb, mint az érdeklődésé, de a legnagyobb relatív információhiány éppen a tudomány-technika területén fogalmazódik meg (s igencsak jelentős a közgazdasági-pénzügyi területen). Az e kérdések iránt fogékony lakosság egyharmada érzi magát rosszul informáltnak.

A hazai adatok jelentősen eltérnek az uniós számoktól, melyeket az EU régebbi tagországaiban 2002 során, azonos kérdésekkel elvégzett kutatás eredményezett. Három területen – köztük van a tudomány-technika – a tájékozottság nagyobb, mint az érdeklődés, s a sportot leszámítva minden területen tájékozottabbnak érzi magát a lakosság, mint nálunk. A legnagyobb „előnnyel” az Unió a közgazdaság és a tudomány területén rendelkezik.

Megemlíthető, hogy bár adataink részben eltérnek a Gallup nemzetközi felméréseinek magyarországi eredményeitől, tendenciájuk és mondanivalójuk egybeesik azzal. A felmérésükben Magyarországon mért tudomány iránti érdeklődés lényegesen, 8%-kal magasabb az uniós átlagnál, és a legnagyobb arányban a tudomány területén tér el pozitív irányban a magyarok érdeklődése a régi és új tagállamokéitól.

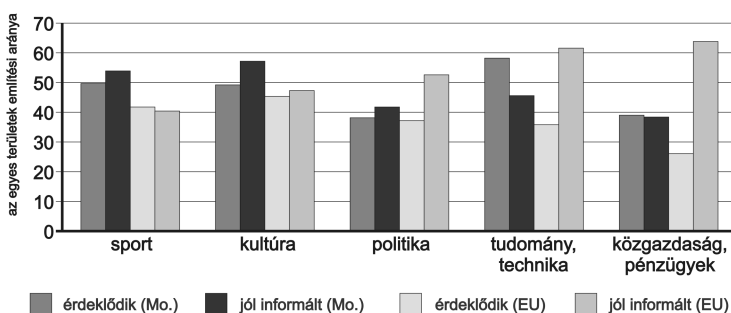
2. Az érdeklődési területek és az azokkal kapcsolatos ismeretek

A tudományok általánosan használt felosztása szerint (természettudomány-társadalomtu-

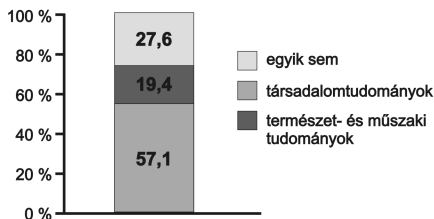
domány) a természet- és műszaki tudományok iránti érdeklődés dominanciája jellemző.

Tudományáganként vizsgálódva azt tapasztaljuk, hogy a biológia/orvostudomány, valamint a műszaki tudományok (külön kiemelve az úrkutatás és informatika) a leginkább érdeklődést keltőek, míg az egyetlen komolyabb (ám a természettudományokhoz képest még így is lényegesen alacsonyabb) érdeklődést kiváltó társadalomtudomány a történelem. Külön említést érdemel a politológia feltűnően alacsony elismertsége, a válaszadók körében még tudományjellege sem éri el az asztrológia vagy a parapszichológia szintjét. A nemzetközi összehasonlítás tekintetében a legtöbben a hazai orvostudomány, a fizika, a pszichológia és a biológia teljesítményét tekintik a világ élvonalába tartozónak. Mindössze a kérdezettek 6%-a gondolja úgy, hogy nincs olyan tudományág, amely az ország a világ élvonalába tartozna. Ami mármint az egyes tudományágakról való *ismereteket* illeti: a tudomány iránt érdeklődők kétharmada jelezte, hogy megítélése szerint legalább egy tudományág eredményeit mélyebben is ismeri. Természetesen ez vélhetően nem jelent módszeres tudást, inkább az érdeklődés és fogékonyság mértékét világítja meg.

Hasonlóképpen értelmezhető a válaszok az Eurobarometer felméréshez igazodva feltett kérdéssora, amely néhány, a sajtóban is gyakran szereplő kifejezés ismeretére kérdez rá. Ezek közül elsősorban az egészség-betegség

1. ábra • Érdeklődési területek, informáltság Magyarországon és az EU-ban

2. ábra • Mely tudományok iránt érdeklődik elsősorban?

témaköre, illetve a környezet változásával kapcsolatos fogalmak közismertek. Meglepő módon ennél hátrébb került a rangsorban az Internet fogalmának ismerete, s az orvosi, illetve a biológiai kérdések iránti jelentős érdeklődés ellenére a géntechnológia gyógyászati alkalmazására vonatkozó ismeret. A legkevésbé ismertnek két, kifejezetten műszaki megoldás bizonyult (nanotechnológia, üzemanyagcellás motorok).

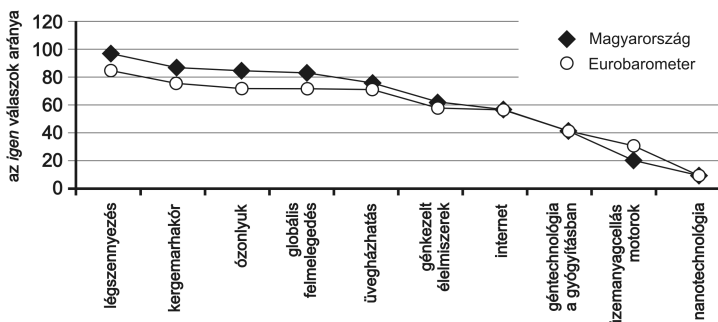
A nemzetközi adatok általában valamivel alacsonyabb tudásra utalnak, de az egyes ki-

fejezések sorrendje közel azonos. Egyedül az üvegházhatás fogalma szorult nálunk hátrébb, de még így is többen állították magukról, hogy tisztában vannak az értelmével, mint az uniós országokban.

Néhány konkrét kutatási kérdés esetében az érdeklődési arányok a következőképpen alakultak (3. táblázat):

3. Nemzetközi pozicionálás

Arra a kérdésre, hogy a válaszolók szerint melyik ország az első a világon tudományos tevékenységét tekintve (a kérdezettek 85%-a nyilvánított véleményt), a túlnyomó többség az Egyesült Államokat jelölte meg (közel 60%), míg mögötte Japán 13%, Magyarország pedig 3,2%-kal szerepelt, ami egyértelműen arra utal, hogy a nemzeti öntudatnak meghatározó része a tudományos teljesítmény. A Tamás Pál által hat évvel korábban végzett vizsgálat hasonló eredményt hozott az élen, de lényegesen kisebb volt a különbség az

3. ábra • Tisztában van-e Ön a következő kifejezések jelentésével?

	genetikailag módosított élelmiszerek	embrióon végzett vizsgálatok	genetikai adatok védelme	globális klíma-változás	internet-szolgáltatás kérdései	nyilvánosság és adatvédelem
Egyáltalán nem	16,9	20,9	20,8	8,9	40,1	21,5
2	11,6	14,1	13,3	7,3	13,5	13,0
3	25,6	24,0	24,3	21,7	17,1	26,2
4	17,5	18,3	18,7	26,1	11,9	20,1
Nagyon	27,3	21,7	20,3	35,3	13,6	17,0

3. táblázat

USA és Japán között, vagyis az amerikai dominancia még látványosabb lett.

Más metszetben, a közép-európai országokat külön összehasonlítva a megkérdezettek Ausztria tudományos teljesítményét értékelték a legtöbbször, de nem sokkal kevesebben választották Magyarországot, amely adatok alapvetően megegyeznek a hivatkozott kutatásával.

Önmagában értékelve a magyar tudományt, egyértelműen, fenntartás nélkül a lakosság ötödrésze gondolja úgy, hogy a világ élvonalába tartozik, ugyanakkora része, hogy színvonalas, de nem eléggé ismert világszerte, s közel ennyien, hogy nagy tekintélye van a világban. Mindhárom állítással további mintegy harminc-harmincszázaléknyi arányban a lakosság alapvetően – ha nem is teljes mértékben – egyetért. A hazai tudományt kifejezetten gyengének még 10 % nyian sem tartják. Hogy a hazai tudomány fejlettsége összefüggésbe hozható-e az egyes tudományágak tökeigényességével (illetve az ország „tőkeszegénységével”), abban nem rajzolódna ki markáns állásponatok.

Ha nem a tudományról általában, hanem a tudósokról, azok tevékenységéről, sikereiről kérdezzük, az előzőnél még pozitívabb képet kapunk: összességében a lakosság csaknem négyötöde vélekedik úgy, hogy a magyar és a magyar származású tudósok a világ legjobb tudósai közé tartoznak, és 60

%-a tartja világhírűnek a Magyarországon élő tudósokat. Ugyan a hazai tudományművelésre nézvést negatív, de a nemzetközi tekintély szempontjából hasonlóan öntudatos az a vélekedés, hogy a magyar tudósok csak külföldön képesek eredményt felmutatni – ezt vallja a kérdezettek kétharmada.

Nem véletlen tehát, hogy a kérdezettek túlnyomó többsége szerint a tudósok komoly hírnevet szereznek az országnak. Bizonytalanok ugyanakkor abban, hogy a tudomány támogatása gazdaságos beruházás-e. Általános az egyetértés abban is, hogy a legjobb tudósaink külföldre mennek, s az igazi sikereket más országok aratják le, ezért szinte minden kérdezett azt szeretné, hogy tudósainkat tartsuk itthon.

II. A tudomány helye, szerepe

1. A tudomány értéke

A kérdezettek inkább hisznek a tudományban, mintsem kételkednek az értékében – de ez a viszonyulás nem problémátlan. A közvélemény leginkább a tudomány pozitív (a világra, az életszínvonalra gyakorolt) hatására vonatkozó állításokkal értett egyet, ugyanakkor valamivel kevesebben gondolják, hogy e hatások révén a tudomány képes lenne megoldani nagy társadalmi, illetve gazdasági problémákat. Egyharmados arányban gondolják úgy, hogy a tudományos fejlődés

	Összességében a világ élvonalába tartozik		Színvonalas, de nem elég ismert világszerte		Nagy tekintélynek örvend a világban		Nagyon gyenge		Csak a kevésbé tökeigényes területeken színvonalas	
	Eset	%	Eset	%	Eset	%	Eset	%	Eset	%
Nem igaz	78	6,5	56	4,7	38	3,2	574	47,7	126	10,5
2	124	10,3	111	9,2	129	10,7	291	24,2	132	11,0
3	356	29,6	344	28,6	410	34,1	199	16,5	393	32,6
4	364	30,2	387	32,1	344	28,6	91	7,6	317	26,3
Igaz	243	20,2	266	22,1	229	19,0	13	1,1	147	12,2
Összes	1165	96,8	1164	96,7	1150	95,5	1168	97,0	1115	92,6

4. táblázat • Mennyire ért egyet azzal, hogy a magyarországi tudomány ...

	A magyar tudósok tevékenysége komoly hírnevet szerzett az országnak	A tudományos sikerek révén lehet hírnevet megszerezni, de ez túlságosan drága	Törekedni kellene arra, hogy a magyar tudósok Magyarországon dolgozzanak	A legjobb tudósok az igazi sikert más országok aratják le	A tudományos sikerek révén az ország nem szerezhet e l e g e n d ő
Nem igaz	0,7	5,9	0,1	0,4	29,5
2	2,5	9,5	1,9	2,6	18,9
3	12,3	30,6	8,1	12,3	22,0
4	28,4	28,1	18,4	21,6	14,0
Igaz	54,2	19,1	70,4	60,8	11,4
Összes	98,2	93,2	98,9	97,7	95,8

csak a nagy vállalkozásoknak kedvez. Valamivel kevesebben gondolják úgy, hogy a tudományba fektetett pénz nem térül meg, s a lakosság negyedének az a véleménye, hogy sok az értéktelen felfedezés is.

Mindezek ellenére a többség számára a tudás önmagában is értéknek számít, függetlenül annak költségeitől, hasznától. Ennél lényegesen kevesebben gondolják azt, hogy a tudósok motivációja is ez, inkább feltételeznek a felfedezések mögött társadalmi érdeket, hasznot, támogatottságot.

A korábbiakban láttuk, hogy a lakosság elsősorban a természettudományokat tekinti komoly tudománynak, a társadalomtudományok határozottan hátrébb szorulnak a szemükben. Ennek ellenére több mint felerészben nyilatkoztak úgy, hogy egyenrangúnak tekintik e két tudományágat. (Mintegy egy-

harmaduk tekinthető bizonytalannak ebben a kérdésben, illetve nem egységesen ítéli meg az egyes társadalomtudományokat.)

2. A tudomány presztízse

A vizsgálat adatai szerint nemcsak a tudománynak, hanem művelőinek is nagy a becsületük. A leginkább tisztelt foglalkozások sorában előkelő helyen szerepelnek a tudósok: az orvosok után a második helyen. A sorrend megfelel az átlagos uniós véleménynek is, de nálunk lényegesen magasabb arányban tisztelik őket. A magasabb arány összefüggésbe hozható azzal is, hogy három foglalkozásnak nagyon alacsony nálunk a presztízse: az ügyvédek, a bírók és az újságírók nagyon kevés szavazatot kaptak, lényegesen kevesebbet, mint az Eurobarometer vizsgálatában.

	A tudomány fejlődése képes megoldani az emberiség legfőbb problémáit	A tudományos felfedezések jelentős mértékben megoldják a gazdasági problémákat	A tudományos felfedezések jelentős mértékben előbbre viszik a világot	A tudomány fejlődése kedvező hatással van az életszínvonalunkra
Nem igaz	9,0	8,4	1,1	3,7
2	10,0	13,5	3,1	8,7
3	28,4	33,6	18,9	25,7
4	27,9	27,3	32,8	31,5
Igaz	22,9	13,7	42,6	28,2
Összes	98,2	96,5	98,4	97,9

6. táblázat • Milyen mértékben ért egyet a következő állításokkal?

	Eset	Megoszlás	Eb. (%)
Orvosokat	1022	84,9	71,1
Tudósokat	744	61,8	44,9
Pedagógusokat	507	42,1	...
Mérnököket	324	26,9	29,8
Művészeket	271	22,5	23,1
Sportolókat	220	18,3	23,4
Lelkészeket	177	14,7	...
Ügyvédeket	66	5,5	18,1
Bírókat	55	4,6	27,6
Üzletembereket	40	3,3	13,5
Politikusokat	39	3,2	6,6
Újságírókat	32	2,7	13,6
Senkit a fentiek közül		0,0	6,9
Összes	1190	98,8	

7. táblázat • Mely foglalkozások képviselőit tiszteli leginkább?

Sokat elárul a tudománytekintélyéről, hogy a szokásostársadalmibizalmi indexet is lekérdezve a mintán, az intézmények között feltüntetve a Magyar Tudományos Akadémiát, ez szembeötlően pozitív megítélést kapott:

Ezen összehasonlítás értékét növeli, hogy a társadalom jelentős része számára a Magyar Tudományos Akadémia ismert, megfogható intézmény. Fotókról a kérdezettek közel fele fel-

ismerte a székházat (a Sándor-palota, a Nemzeti Múzeum és az Opera mellett), a hamada pedig helyesen választotta ki Vizi E. Szilveszter mint jelenlegi elnök nevét a rendszerváltozás után e posztot betöltötteket tartalmazó listáról. Figyelemreméltó, hogy a felsőfokú végzettek

Intézmények átlagérték (1–4)

1. MTA	3,29
2. Alkotmánybíróság	3,00
3. köztársasági elnök	2,95
4. Magyar Rádió	2,83
5. Magyar Televízió	2,79
6. helyi önkormányzat	2,77
7. bíróság	2,75
8. rendőrség	2,66
9. hadsereg	2,53
10. napilapok	2,51
11. egyház	2,45
12. bankok	2,40
13. parlament	2,33
14. mindenkori kormány	2,28
15. biztosítótársaságok	2,07
16. politikai pártok	1,89
17. szakszervezetek	1,89

8. táblázat • Mennyire bízik az egyes társadalmi intézményekben?

<i>Mi az MTA feladata?</i>	hányan említették (%)
tudományos kutatás	87,5
magyar tudomány képviselete belföldön és külföldön	81,7
állásfoglalás nagyjelentőségű tudományos kérdésekben	74,5
lakosság tájékoztatása a tudományos eredményekről	63,4
kutatóintézetek alapítása, működtetése	61,3
egyéni feltalálók segítése	59,9
az <i>Élet és Tudomány</i> megjelentetése	41,5
egyetemek alapítása	34,1
szépirodalmi művek kiadása	18,7
állásfoglalás nagyjelentőségű országos politikai kérdésekben	13,9

9. táblázat

között messze 50% felett van a helyes választ adók aránya.

Az Akadémia tevékenységéről is érdemi véleménnyel bírnak a megkérdezettek. Arra a kérdésre, hogy mi az MTA feladata, csupán 1-3% nem tudott semmit sem válaszolni.

A magyar tudósok jellemzését is kértük a válaszolóktól, akik a megadott állításokat a következő arányban tartották igaznak:

3. A tudomány támogatása

A tudomány magas presztízse visszaköszön a támogatásokról való véleményben is. Amikor arra kértük a válaszadókat, hogy 100 egysegnyi pénzt osszanak fel hat, társadalmilag preferált terület között, a tudományos kutatás értékén szerepelt. (4. ábra)

(A grafikon azt mutatja, hogy ha az egyes területekre szánt egységek átlagait vesszük, akkor milyen sorrend alakul ki. Tehát ha minden választ figyelembe veszünk és azt átlagoljuk, akkor ezeket az átlagértékeket tartalmazza a táblázat.)

A támogatás forrásaiként a kérdezettek az állami költségvetést, illetve a nemzetközi forrásokat jelölték meg – az összes említés 90%-a ezeket tartalmazza. Ezekhez képest elenyésző a gazdasági szervezetek és a magánszemélyek mint lehetséges finanszírozók súlya.

Azt, hogy az ország a kérdezett által kiemelt tudományágakban világszínvonalat képviselhesen, egyértelműen pénzkérdésnek tekinti a lakosság: kétharmaduk pénzzel megoldhatónak tekinti, ám ötödük úgy látja, hogy az ország ezt nem tudja finanszírozni.

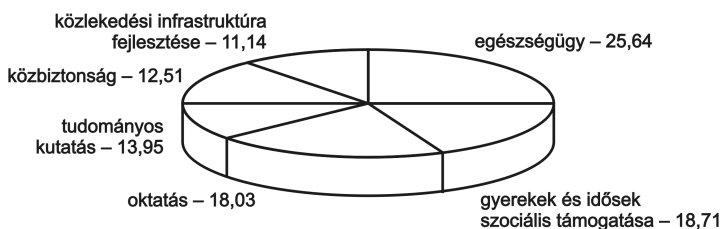
<i>Magyar tudósok jellemzői</i>	hányan említették (%)
logikus gondolkodás	80,6
intelligencia	79,3
kíváncsiság	68,1
alacsony fizetés	59,3
többségüket az állam fizeti	55,7
tárgyilagosság	55,5
társadalmi felelősségérzet	54,3
rendszeresség	50,7
őszinteség	50,4
barátságosság	33,5
nyíltság	31,3
jó kapcsolatteremtés a laikusokkal	30,8
többségüket szakmai függetlenség jellemzi	28,6
titkolódzás	23,0
önzés	10,9
többségüket az üzleti faktor fizeti	8,8
rossz kommunikáció	7,4
szűklátókörűség	6,7

10. táblázat

Árnyaltabb feltételeket (több kutató, jobb oktatás) a válaszok egyharmadában találunk.

4. Vélemények a kutatók helyzetéről

A kutatás személyi feltételei is összefüggésbe hozhatók a pénzhíánnyal a válaszolók

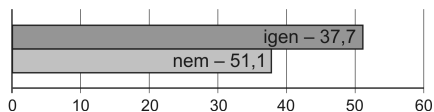

4. ábra

szerint. Többségük úgy gondolja, nem érdemes ma kutatónak menni Magyarországon: hiányzik az anyagi megbecsülés, elégtelenek a munkafeltételek. A nemmel válaszolók egyharmada az erkölcsi megbecsülést is kevesli.

Azon kisebbség kétharmada, aki szerint érdemes kutatóként dolgozni Magyarországon, elsősorban a munka hasznosságára, érdekességére hivatkozva érvel álláspontja mellett. Lényegesen kevesebben, de említésre méltó arányban vannak olyanok is, akik szerint a kutatói lét anyagi, illetve egyéb egyéni előnyökkel is jár.

A kérdezettek kétharmada érdekesnek tartja a kutatói munkát, s valamivel kevesebb, mint a fele gondolja úgy, hogy befolyásolhatja az emberek életét, illetve hogy hímévre tehet szert művelője. Ugyanakkor csaknem 60 % szerint a kutatók jövedelme alacsony, 45 % szerint a kutatómunka feltételei hiányoznak,

5. ábra • Véleménye szerint érdemes-e ma kutatónak menni Magyarországon?

s közel egyharmaduk úgy ítéli meg, hogy bizonytalan az egyéni siker, mert az csak keveseknek adatik meg. Ha a hasonló jellegű pro-kontra érveket egybevetjük, akkor két ponton találunk jelentős arányú ellentétes véleményeket: az előmeneteli lehetőségek, illetve a hímév tekintetében – bár ez utóbbi esetben a két vélemény nem egészen egymás komplementere.

A magyar tudósok, a magyar tudomány sikerét csaknem egyenlő arányban tulajdonítják a kérdezettek a hazai oktatás sikerének (s azon belül elsősorban a felsőfokú képzés

	Eset	100 kérdezettre jutó említés	100 megnevezett tudományágra jutó említés
Igen, minden tekintetben	248	20,6	9,8
Igen, több pénzre lenne szükség	1686	140,0	66,6
Igen, több kutatóra lenne szükség	551	45,8	21,8
Igen, több oktatásra lenne szükség	256	21,3	10,1
Igen, jók a nemzetközi kapcsolataink	240	19,9	9,5
Igen, de szükséges ehhez	36	3,0	1,4
Nem, hiányoznak az előzmények	32	2,7	1,3
Nem, nagy a lemaradásunk	212	17,6	8,4
Nem, kis ország nem tudja ezt finanszírozni	525	43,6	20,7
Nem, a monopóliumok ebben megakadályozzák	91	7,6	3,6
Nem, egyéb feltételek hiányoznak	26	2,2	1,0
Összes	921	76,5	
Nem tudja	92	7,6	

11. táblázat • Ön szerint adottak a feltételek, hogy e szakterületen az ország az élvonalba kerüljön?

IGEN	Érdekes munka, hasznos munka, a tudás öröme	25,1
	A hagyományok folytatása, az ország dicsősége	3,9
	Biztos egyéni jövő, megélhetés	2,9
	Jól jövedelmez az egyén számára, egyéb egyéni előnyök	9,1
	Erkölcsei elismeréssel jár	6,8
NEM	Értéktelen a munka, nincs társadalmi haszna	0,8
	Kevés a pénz a munkához	22,6
	Kevés a pénz az egyéni boldoguláshoz	30,7
	Nem jók a munkafeltételek, unalmas a munka	2,4
	Hiányzik az erkölcsi megbecsülés, elismerés	17,6
	Túl nagy munkabefektetést igényel	1,7
	Összes említés	123,7

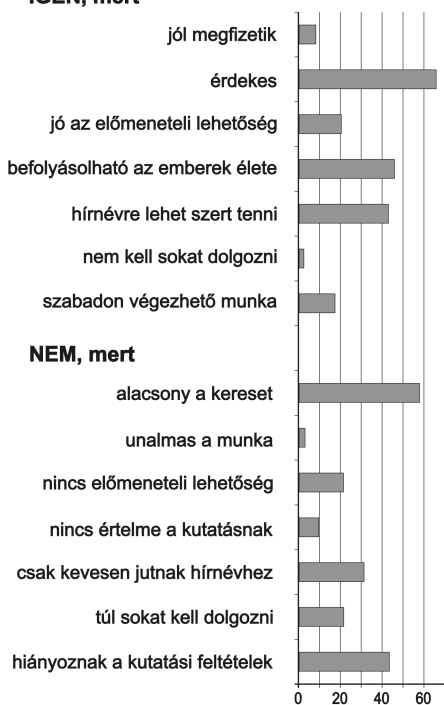
12. táblázat • Miért gondolja, hogy érdemes/nem érdemes ma kutatónak menni Magyarországon?

szerepének), illetve annak, hogy a tehetségek megtalálják a kiemelkedő tevékenységhez vezető utat (38, illetve 36 %). Ennél

kevesebben, de számottevő arányban a gazdaság mint megrendelő szerepét hangsúlyozzák inkább.

Mindezek fényében nem véletlen, hogy a többség (kb. 60 %) úgy gondolja, az ország EU-tagsága felerősíti a kutatói elvándorlást: ugyanakkor a felsőfokú végzettségűek alig fele vélekedik így.

IGEN, mert

III. Tudomány és média*

Amint az alábbi grafikon jelzi, a televízió az elsődleges tájékozódási pont a tudományos információk területén is. Ezért a továbbiakban a kutatás idevágó eredményei mellett ismertetjük a legfontosabb nézettségmérési adatokat is.

Az ismeretterjesztő csatornák közül a Spektrum és a National Geographic rendelkezik a legnagyobb lefedettséggel, az előbbi 1,51 millió, az utóbbi 1,37 millió háztartást ér el. A Discovery 940 ezer, míg az Animal Planet 690 ezer háztartásban fogható. Az ismeretterjesztő csatornák napi közönségének nagyságát a tizenöt évnél idősebb lakosság ötödére becsülhetjük. Nézettségüket a Spektrum és a National Geographic vezeti,

* A tudomány és média összefüggéseit elemző szövegész Szabó Dávid (Periszkóp Média) tanulmánya alapján készült, amely a Világosság 2004/7-8. számában olvasható teljes terjedelmében.

6. ábra • Érdemes-e kutatónak menni Magyarországon?

ezek műsorát a tizenöt évnél idősebbek kb. hetede (16, illetve 13 %-a) nézi, állítása szerint napi gyakorisággal. A Discovery 9, az Animal Planet 6 %-os nézőtábort ért el. (Az adat értékelésekor figyelembe kell venni, hogy Magyarországon a televíziózás jelentős előnnyel a legnépszerűbb időtöltési formának számít. Egy átlagos magyar naponta közel négy és fél órát tölt ezzel.)

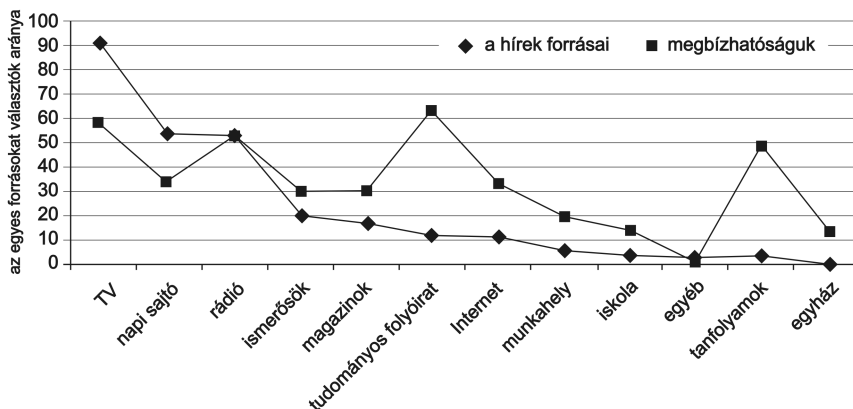
Összehasonlító adatok csak a Spektrum esetében érhetőek el. Az AGB Hungary szerint a Spektrum ún. átlagos napi hatóköre (akik legalább egy percig nézik a csatorna műsorát) meghaladja a 800 ezer főt. Ennél szigorúbb meghatározást követve nagyjából 400–480 ezerre tehető az azok száma, akik naponta legalább tíz percet nézik a Spektrumot. Ez a nem egészen félmillió nézőtábor 5–6 %-os részesedést jelent.

Kutatásunk alapján a tudományos (hír-) műsorok iránt határozott igény mutatkozik. A megkérdezettek hetede (16 %) úgy nyilatkozott, hogy rendszeresen nézi a tudományos híradókat. (Az AGB mérései szerint a Tv2 *Magellán* című produkciója időnként megközelíti a 20 %-os nézettséget. Ugyanakkor az is igaz, hogy ez a műsorszám egyre határozottabban él bulváreszközökkel.) Azt is meg kell jegyezni, hogy az interjúalanyaink a tudományos híradók meghatározásakor kissé

eltértek a szakirodalmi definíciótól, ugyanis előadássorozatokot, (pl. *Mindentudás Egyeteme*), dokumentumfilm-sorozatokot (pl. *Nagyhatalmak születése*) is ide soroltak. Ezért talán helyesebb ezt a kérdést általában a tudományos tematika, mintsem a tudományos hírműsorok iránti érdeklődés mérőeszközének tekinteni.

Az ismeretterjesztő csatornák napi nézőinek legfontosabb elvárásai szerint a televízióknak lényegesen gyakrabban kellene magyar tudósokat megszólaltatniuk (100-as skálán 89 pont), illetve több tudományos hírt kellene közölniük (83 pont). Az első állítással a célközönség 85, az utóbbival pedig 74 %-a értett egyet.

Szintén jelentős támogatottsággal bír a tudományos hírek bulvárosodását (78 pont), valamint a hírek rövidségét (75 pont) kifogásoló vélemény. Az állítások a célközönség nagyjából kéthamaradának (66, ill. 61 %) véleményét fejezik ki. A tudományos beszámolók érveinek, bizonyítékainak elmaradását kifogásoló vélemény valamivel átlag feletti (69 pont) erősséggel van jelen a közvélekedésben. Az ismeretterjesztő csatornák napi közönségének fele volt ezen a véleményen. Hasonló arányban támogatták a tudományos hírek témaválasztását is (69 pont). A megkérdezettek 55 százaléka vélekedett úgy, hogy a híradá-

7. ábra • A tudományos ismeretszerzés forrásai, és az ezeket megbízhatónak ítélok aránya

sok általában öt nagyon érdek-lő témákkal foglalkoznak.

Átlagtól elmaradó intenzitású az a vélemény, amely a tudományos anyagokat csak a hozzáértők számára tekinti fontosnak, illetve amely szerint a televíziók/rádiók témafeldolgozása alapvetően unalmas – ezt a megkérdezettek fele sem gondolja így. A két állítással a megkérdezettek közel ötöde ért egyet. Legkevesebben azzal értettek egyet, hogy felesleges tudományos híreket adni, mert a többi hír érdekesebb (32 pont). Az állítás a megkérdezettek 8 %-ának egyetértésével találkozott. Ezen vélekedések tekintetében nincs kiemelésre érdemes különbség a legnépszerűbb ismeretterjesztő csatornák nézői között.

A televíziók/rádiók tudományos beszámolóit az ismeretterjesztő csatornák közönségének közel fele, míg a teljes népesség harmada tartja nagyon megbízhatónak. Szembetűnő, hogy – bár kisebb fenntartásokkal a megkérdezettek fele élt – a hitelesség részleges vagy teljes elutasítása egyáltalán nem jellemző. A hitelesség bázisát a középiskolai végzettségűek és valamivel kisebb arányban a diplomások alkotják.

A válaszadók 96 %-a ismeri a Spektrum, a National Geographic, a Discovery vagy az Animal Planet adók valamelyikét, és

mindössze 4 %-a ismer más ismeretterjesztő csatornát. A Spektrumot illetve a National Geographic-ot találták a legszínvonalasabbnak, és ezeknek a műsorait nézik a legtöbben.

A válaszadók többsége, mintegy kétharmada néz alkalmanként tudományos témájú magazinműsorokat. A válaszadók negyede azonban soha nem néz ilyen témájú műsort. A tévéműsorok közül messze kiemelkedik a *Delta*, a *Mindentudás Egyeteme* és a *Magellán* ismertsége.

A válaszadók ezeket a műsorokat nézik a leggyakrabban, és ezeket tartják a legszínvonalasabbnak. Bár a *Mindentudás Egyeteme*-t kevesebben nézik, mint a *Magellánt*, mégis, az előbbi színvonalasabbnak tartják.

A válaszadók többsége közepesen vagy nagyon hitelesnek találta az ismert tudományos műsorokban elhangzó információkat. Mindössze 6 % volt, aki csak egy kicsit érezte megbízhatónak, és egyáltalán nem volt, aki egyáltalán nem érezte megbízhatónak az ilyen műsorokban megjelenő információkat.

A tudományos témával foglalkozó újságok közül egyértelműen az *Élet és Tudomány a meghatározó orgánium*. A válaszadók negyede ismeri, ötöde pedig a legszínvonalasabbnak tartja. Többen olvassák, mint a többi kérdezett tudományos lapot együtt-

	Milyen ismeret- terjesztő csator- nákat ismer?	Soha	Ritkábban	Hetente egy-két alkalommal	Hetente többször	Naponta	Legszín- vonalasabb
Spektrum	69	12	13	14	16	16	35
National Geographic	62	12	13	13	12	13	21
Discovery	51	14	12	10	9	9	5
Animal Planet	40	14	10	6	6	6	3
Egyéb	4	4	1	1	1	1	1

13. táblázat

véve. Kiemelkedő még a *Természetbúvár magazin* 12 %-os olvasottságával.

Külön figyelmet fordítottunk az Akadémia kiemelt programja, a Mindentudás Egyeteme ismertségének vizsgálatára. A kezdeményezés sikerét mutatja, hogy megkérdezettek közel 60 %-a hallott a programról, az egyetemet végzettek között az ismertség gyakorlatilag teljeskörű. Itt is a televízió dominanciája érvényesül: szinte mindenki megemlíti, mint *Mindentudás Egyeteme* médiumot. A napilapokban és a rádiókban külön-külön a válaszolók több mint tizede találkozott előadásokkal, ennél valamelyest kevesebben ismerősöktől hallottak róla, ami azt jelzi, hogy a Mindentudás Egyeteme társasági beszédtemává vált. Azok között pedig, akik bevallásuk szerint hallottak a programról, háromnegyedük már nézett-hallgatott is előadást. Ez a teljes népességre vetítve kétötödös nézettséget jelent, s mivel az érdeklődők általában egy-két előadást tekintenek meg, ez hozzávetőlegesen meg is felel az adásonkénti nézettségi adatoknak. Pozitív visszaigazolás, hogy a döntő többségnek tetszettek az előadások.

IV. A tudomány és a laikusok

1. A közvélemény a párbeszédéről

A kérdezettek háromnegyed része fontosnak tart valamiféle párbeszédet a tudomány iránt érdeklődő laikusok és a szakemberek között. Ennek egyik területe lehet a tudományos felfedezések értékelése, amelyben nyilvánvalóan segítségre szorul a tudományos kérdésekhez nem, vagy csak felszínesen értő lakosság.

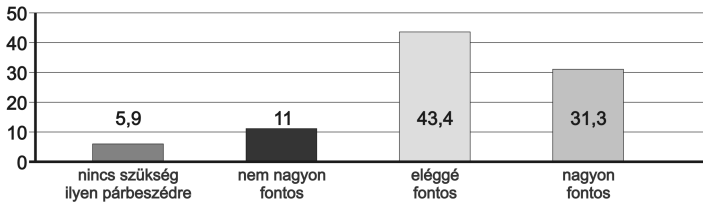
A válaszadók egyértelműen azt jelezték, hogy elsősorban akadémiai, illetve tudományos intézményekben bíznak. Lényegesen kevesebben, de említésre méltó arányban állami intézményektől (hatóságoktól) várnak állásfoglalást ilyen kérdésekben. Teljesen háttérbe szorulnak ugyanakkor a civil szféra

intézményei, valamint a sajtó és a gazdaság képviselői. Ebben a vonatkozásban még a tudományos sajtót sem tartják alkalmasnak a feladatra. A tudományos eredmények kockázataira való figyelmeztetés is hasonló szemléletet tükröz. Ennek megfelelően három szereplő jelenik meg: a kutatók mint az adott kérdéshez értő szakemberek, az állam („kormány”), s a társadalmi következményeket „jól látó” társadalomtudósok, etikusok. Utóbbiak közé viszont az egyházakat nem sorolta a közvélemény, mindössze 2 % bíz meg bennük ilyen kérdésekben.

2. Kutatói vélemények a tudomány és közvélemény kapcsolatáról

Összefoglalónk ezen részében a program egy másik adatbázisát, a kutatók között végzett felmérés főbb megállapításait ismertetjük, az MTA Kutatásszervezési Intézetének munkatársai, Mosoniné Fried Judit és kollegái elemzése alapján.² Miután ez esetben különösen lényegesnek tartottuk az MTA köztestületi jellegének figyelembe vételét, a köztestületi tagság körében zajlott le az internetes formájú adatgyűjtés. Elsősorban arról, hogy egyáltalán fontosnak tartják-e az interaktív kommunikációt a társadalmi szereplőkkel a tudományról és – leginkább – bizonyos kutatások hatásairól. Ráadásul ez nemcsak általánosságban kérdeztük, hanem azzal a megszorítással, hogy akkor is fontosnak tartják-e a beszélgetést, ha a tudományon belül is vitatott kérdéseket érintenek. Választ vártunk arra, hogy mennyiben támogatnák a hallgatást (a problémák szőnyeg alá söprését), illetve ennek ellenkezőjét: a nyílt és nyilvános párbeszédet a tudományról, az esetleges kockázatokról, etikai vonatkozásokról és más, az egész társadalmat vagy bizonyos csoportokat érintő problémákról. Fontos kérdésként kezeltük, hogy milyenek ítélik a kutatók a média tudományos ismeretter-

² A tanulmány teljes szövege a *Világosság* 2004/7-8 számában jelent meg.

8. ábra • Mennyire tartja fontosnak, hogy az említett témáról párbeszéd alakuljon ki a kutatók és a tudomány iránt érdeklődők között?

jesztő tevékenységét. Vállalnának-e nagyobb szerepet abban, hogy minél hitelesebb és szakszerűbb képet adjanak a tudományos intézmények és a sajtó a tudomány fejlődéséről. Szükségesnek tartják-e, hogy a hagyományos ismeretterjesztés továbbra is nélkülözhetetlen formái kiegészüljenek olyan új formákkal és eszközökkel, amelyek teret adnak a dialógusnak. Mennyire tartják a demokrácia, az átláthatóság és a társadalmi felelősségvállalás ismérvének, ha a civil társadalom szerepet kap a tudománypolitika formálásában.

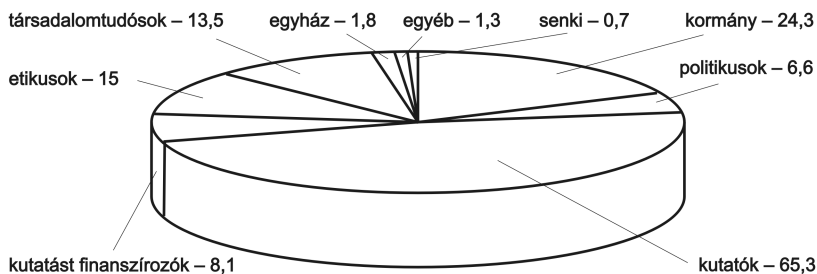
A válaszadók 76 %-a fontosnak, ezen belül 27 %-a nagyon fontosnak tartja, hogy legyen beszélgetés a kutatók és a társadalmi szereplők között bizonyos kutatások, technológiák hatásairól. Ezt még akkor is vállalhatóan és vállalandónak tartják, ha a tudományon belül is vitatott kérdéseket érintenek. A dialógust mindössze a megkérdezettek 3 %-a minősítette kifejezetten károsnak.

A nagyobb tájékozottság legfontosabb előnyének azt tartják a kutatók, hogy segítené a laikusokat bizonyos, saját életükkel kapcsolatos döntésekben. A második helyen azt emelik ki, hogy olyan kérdésekben is képesek lennének saját véleményüket alkotni, amelyekről megfelelő ismeretek hiányában úgy vélik: ehhez nem értenek, ehhez nincs közük.

A párbeszéd lényege a kölcsönös tanulás és információcsere; kétoldalú kommunikáció, amelyből a kutató is sokat tanulhat. A köztestületi tagok 52,8 %-a szerint számukra az lenne a legnagyobb előny, hogy megtalálnák őket azok a nem szakmabeliek, akiknek fontos lehet az együttműködés. 26,4 %-uk pedig hasznos egyedi információkat vár a kommunikációtól.

A kutatókra vonatkoztatott további előnyök említettsége a következőképpen alakul (16. táblázat):

A mintában szereplő köztestületi tagok 36,4 %-a úgy véli, hogy megfelelő a magyar

9. ábra • Kinek a feladata a tudományos eredmények kockázataira való figyelmeztetés?

Előnyök	Válaszadók aránya
Segítené a laikusokat saját életükkel kapcsolatban	47,9%
Képesek lennének saját véleményyt alkotni	42,8%
A politikusokat és más döntéshozókat is segítené	38,9%
A megértés önmagában is fontos	38,5%
Kevésbé elleneznének bizonyos kutatásokat	32,9%
Több pénzt kapna a tudomány	28,3%
Többen választanák a tudományos pályát	19,7%
Jó érzés lenne a kutatóknak	6,7%

14. táblázat • Milyen előnyökkel járna, ha a laikusok tájékozottabbak lennének a tudományos fejlődés kérdéseiben

Előnyök	Válaszadók aránya
Megtalálnának azok, akiknek fontos lehet az együttműködés	52,8%
Segítené a laikusokat saját életükkel kapcsolatban	47,9%
Képesek lennének saját véleményyt alkotni	42,8%
A politikusokat és más döntéshozókat is segítené	38,9%
A megértés önmagában is fontos	38,5%

15. táblázat • Milyen előnyökkel járna a kutatók és laikusok párbeszéde – összesített TOP5

Előnyök	Válaszadók aránya
Hasznos egyedi információkat kapnék	26,4%
Időnként módosítanám saját kutatásaimat	21,7%
Javulna a kommunikációs képességem	13,4%
Jobban megismernék a nevem	11,2%
Több pénzügyi támogatást kapnék	8,1%
Segítené a tudományos karrieremet	6,4%

16. táblázat • Milyen előnyökkel járna az Ön számára, ha részt venne a kutatók és laikusok párbeszédében?

kutatók társadalomérzékenysége. Legalább annyira odafigyelnek a társadalom véleményére, mint az általunk összehasonlítási alapként megnevezett brit kutatók. Megítélésük szerint a hazai kutatók etikai mércéje ugyanúgy megfelel az egyetemleges normáknak, mint más országbeli kollégáiké.

Válaszadóink 48%-a szerint természetesebb a társadalom véleményének figyelembe vétele ott, ahol régebbiek a demokratikus hagyományok; a kutatástámogató szervezetek jobban odafigyelnek a társadalmi szempontokra; a lakosság rendelkezik a közpénzekkel való elszámoltatás igényével és képességével;

nagyobb ereje van a nyilvánosságnak, és a média több lehetőséget biztosít a kutatók számára. Megítélésük szerint érettebb az a társadalom, ahol partnerként kezelik a laikusokat is a kutatók. Kölcsönös előnyöket látnak a jobb viszonyban: „jobban odafigyelnek a kutatókra is ott, ahol a kutatók odafigyelnek másokra”. Hasonló feltételek megteremtését tartják kívánatosnak Magyarországon.

A párbeszédet fenntartással kezelők a kutatás erőteljes külső befolyásolásától tartanak abban az esetben, ha a tudománypolitikai döntéshozók nagyobb teret adnak a közvéleménynek tudományos kérdésekben.

„Ne tegyük népszavazás tárgyává a tudomány problémáit” – tükrözte többek aggodalmát az egyik válasz.

Azt a kérdést is feltettük a kutatóknak: mit gondolnak, mennyire foglalkoztatják egyes aktuális kérdések a lakosságot. Véleményük szerint a lakosságot hazánkban jelenleg elsősorban a globális klímaváltozás kérdései érdeklik. Ezt követi a kutatók feltételezése szerint a GMO-termékek fogyasztásával kapcsolatos érdeklődés feltételezése. A klímaváltozásnál 228 válaszadó (19,6 %) adott magas érdeklődést jelző maximális pontszámot (5), a következő csoportban (GMO) pedig 196 fő gondolja úgy, hogy igen nagy érdeklődéssel kíséri a lakosság a fejleményeket. A köztestületi tagok szerint ugyanakkor a genetikai adatok védelméről szóló viták meglehetősen kevés esetben állnak az érdeklődés középpontjában a magyar lakosság körében.

Emlékeztetőül utalunk rá, hogy amint azt fentebb ismertettük, a lakossági lekérdezés eredményei lényegében visszaigazolják a kutatók feltételezését: egyedül a genetikai adatok védelme kap számottevően nagyobb hangsúlyt a közvéleményben, mint a kutatói kör vélekedésében.

A válaszadók meglehetősen rossznak ítélik a hazai tudományos műhelyek médiában való megjelenési gyakoriságát és minőségét. A megjelenés gyakoriságát ötös skálán 2,26-

os, a megjelenés minőségét 2,73-as átlaggal értékelték – egyik dimenzió sem éri el tehát még a közepes szintet sem.

A médiumok kutatóink többségét nem, vagy ritkán szerepeltetik. A válaszadók több mint 70%-a nyilatkozott úgy, hogy az elmúlt év során nem szerepelt sem közszolgálati, sem kereskedelmi televíziókban, rádiókban, országos és/vagy regionális napi- és hetilapokban, folyóiratokban. Valamivel kedvezőbb a helyzet az ismeretterjesztő folyóiratokkal kapcsolatban. A 30 %-nyi médiaszereplő többnyire egy-két alkalommal kap lehetőséget a nyilvános megjelenésre (illetve él a megjelenés lehetőségével). Négynél több alkalommal válaszadóink 5 %-a szerepelt az elmúlt évben az írott, illetve az elektronikus sajtóban. A vizsgálat szerint leggyakrabban a társadalomtudósokat foglalkoztatják a médiumok, legkevésbé pedig a természet- és műszaki tudományi kutatókat.

A kutatók szerint a laikusok döntő többsége a televízióból tájékozódik a tudomány eredményeiről.

A kutatók szerint a lakosság leginkább a költségvetési kutatóhelyek kutatóinak véleményét fogadja el a tudományos kutatások hatásaira vonatkozó kérdésekben (bizalom). A második és a harmadik helyre – azonos arányban – a civil szervezetek kutatóit és az újságírókat tették a megkérdezettek. Legalacsonyabbnak a kormány tanácsadó szervei iránti bizalmat vélik a megkérdezettek. Ezzel a lakossági adataink tükrében alulbecsülték a „paternalista” attitűd mértékét a közvéleményben.

Fontos információ a tudománypolitikuskoknak és a kommunikációért felelős szakembereknek, hogy a kutatók 78,4 %-a szerint tudományos kérdésekben magukat a kutatókat terheli a tájékoztatás felelőssége. Őket 70,5 %-os szavazatarányban a tudományos kommunikációs szakemberek követik. A politikusok felelősségét mindössze 3,8 % jelzi, az egyházakét pedig 3,4 %.

Témakörök	Átlag
Globális klímaváltozás	3,6454
Genetikailag módosított élelmiszerek fogyasztása	3,3651
Embrión végzett vizsgálatok	3,3165
Nyilvánosság és adatvédelem	3,1217
Internet-szolgáltatás tartalmi kérdései	2,9301
Genetikai adatok védelme	2,5318

17. táblázat

Forrás	Válaszadók aránya
TV	94,6 %
Rádió	54,5 %
Napilap	52,4 %
Hetilap, magazin	36,8 %
Internet	18,4 %
Tudományos, ismeretterjesztő lap	14,4 %
Rendezvények, előadások	4,2 %
Beszélgetések az adott terület művelőivel	7,4 %

18. táblázat • Milyen forrásból tájékozódnak a laikusok a tudományos kérdésekről?

Az empirikus kutatás megerősítette azt a hipotézisünket, hogy a magyar kutatók részéről is jelentős támogatás nyilvánul meg aziránt, hogy a lakosságot közvetlenül vagy közvetve érintő tudományos problémákat, a fejlődéssel együtt járó kockázatokat és bizonytalanságokat társadalmi kérdésként kezeljük. A kommunikációban a kutatók felelősségét teszik az első helyre. Elsősorban a negyven év alattiak, a nők és a társadalomtudományi területen dolgozók tartják nagyon fontosnak a kétoldali kommunikációt, de összességében a kutatók 76 %-a véli úgy, hogy jobb a nyilvánosság elé támasztani a tudományos problémák egy részét, mint szőnyeg alá söpörni azokat. A személyes konzultációk és a kérdőíves válaszokhoz fűzött megjegy-

zések az Akadémia jelenleginél lényegesen aktívabb szerepét szorgalmazzák a színvonalas tudományos ismeretterjesztésben és a kommunikáció új formáinak meghonosításában. Örömmel vennék, ha ebben a tevékenységében a köztestület mind több tagjának segítségét is igénybe venné az MTA.

*

A kutatási program folytatása éppen ezen kívánalom jegyében a tudományos publikációkon és konferencián túl konkrét szakmai és tudománypolitikai, fejlesztési célokat fogalmazott meg. Ezek:

- tudományos elemzés készítése a kutatói kör közvéleményrel történő kommunikáció iránti affinitásáról, valamint a magyar társadalom tudományképéről;
- ismertség, vélemény és befogadói attitűd elemzése a Mindentudás Egyeteme program stratégiájának megalapozásához;
- ismertség, megítélés elemzése az Akadémia kommunikációs stratégiájához.

A Magyar Tudományos Akadémia 2004. júniusi ülésén megvitatta a kutatási jelentést, és egyetértett azzal, hogy ezen fejlesztési szakértői munka megalapozásához alkalmasak a kutatás eredményei. Ezért tudomány, közönség és média kapcsolatának a fentebbiekben vázlatosan ismertetett helyzete immár a tudománypolitikai cselekvés homlokterébe kerül – egyezsmind további érdekes kutatási irányokat is kijelölve.

IRODALOM

Tamás Pál (2000): *A tudomány és a technológia társadalmi képe a 90-es évek Magyarországn.* Oktatási Minisztérium, Budapest

European Commission Candidate Countries Eurobarometer - Public Opinion in the Countries Applying for European Union Membership by the Gallup Organisation, Hungary: *On Science & Technol-*

ogy. (2003) Bruxelles. http://europa.eu.int/comm/public_opinion

Fehér Márta (1997): A poszt-akadémikus tudományig és tovább. Magyar Tudomány. 7

Az általános médiahasználathoz: Figyelő 2004/15. 58-59, valamint http://www.agb.hu/magyar/statisztika/archiv/0404havi_atv_prof1.pdf